

Nr 208.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 8 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till vissa resekostnader vid den förebyggande mödra- och barnvården m. m.

(3:e avd.)

I en inom andra kammaren av fru *O. Nordgren m. fl.* väckt motion (II: 100) har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om huruvida och enligt vilka grunder statsbidrag må utgå för mindre bemedlade barnaföderskors å landsbygden resekostnader för distrikts- och reservbarnmorskor, vid förrättning i barnaföderskas hem, där detta är beläget på större avstånd från stationsorten, skyndsammast måtte upptagas till prövning och förslag i ärendet föreläggas riksdagen, samt att i detta sammanhang även frågan om statsbidrag till mindre bemedlade barnaföderskors å landsbygden resor till och från närmaste förlossningsanstalt måtte tagas i beaktande.

Vidare har i en inom samma kammare av herr *A. Pettersson* i Dahl *m. fl.* väckt motion (II: 218) hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om bidrag till täckande av kostnaderna för mödrars och barns samt läkares resor till mottagningscentralerna så att förslag i ärendet om möjligt kan föreläggas innevarande års riksdag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionen II: 218 har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *socialstyrelsen* den 25 februari 1942 och *svenska landstingsförbundets styrelse* den 4 mars 1942 avgivit utlåtanden, vilka fogas såsom bilagor härtill (*Bilaga A och B*).

Enligt nu gällande grunder lämnar staten bidrag till kostnader för de resor, som läkare och sjuksköterskor inom den förebyggande mödra- och barnvården företaga för hembesök hos spädbarn. Motionärerna ifrågasätta därutöver statsbidrag för barnmorskas resa vid förrättning i barnaföderskas hem, för barnaföderskas resa till och från förlossningsanstalt, för mödrars och barns resor till mottagningscentraler inom den förebyggande mödra- och barnvården samt för läkares resor till filialer till mottagningscentralerna.

Utskottet.

Med anslutning till vad motionärerna ävensom medicinalstyrelsen och landstingsförbundets styrelse i avgivna yttranden anført vill utskottet framhålla, att starka sociala och medicinska skäl tala för att staten bidrager

till ifrågavarande resekostnader. Utskottet tillstyrker fördenskull att utredning begäres i frågan. Därvid torde beaktas jämväl den av medicinalstyrelsen berörda frågan om särskilda åtgärder till förekommande av smitta under resorna. Utredningen torde slutföras i så god tid att förslag i ämnet kan föreläggas nästkommande års riksdag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna II: 100 och 218, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning verkställas av frågan om bidrag av statsmedel för av utskottet berörda resor och att förslag i ämnet förelägges 1943 års riksdag.

Stockholm den 16 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Sven Larsson, Heiding, Karl Andersson, Björkman, Gustaf Iwar Andersson, Ekströmer, Persson* i Skabersjö och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Falla, *Isacsson, Hansson* i Rubbestad, *Holmdahl, Andersson* i Malmö, *Aqvist, Lindholm*, fru *Alvén* och herr *Åkerström*.

Bilaga A.

Till Riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 13 februari 1942 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att till Riksdagens statsutskott avgiva yttrande över motion nr 218 i Andra kammaren av herr Pettersson i Dahl m. fl., angående utredning om bidrag till täckande av kostnaderna för mödrars och barns samt läkares resor till mottagningscentralerna.

Till fullgörande härav får medicinalstyrelsen anföra följande.

Svårigheterna för landsbygdens vidkommande att kunna få effektiv förebyggande mödra- och barnavård till stånd äro många. Medicinalstyrelsen har i sina framställningar rörande statsbidrag angivit vissa linjer, efter vilka man bör gå för att tillgodose landsbygdens behov. Beträffande ytterligare önskvärda åtgärder får medicinalstyrelsen hänvisa till bifogade uppsats "Den socialmedicinska övervakningen av blivande mödrar och barn i Sverige"¹ av föredraganden i styrelsen, medicine doktorn Justus Ström. I denna utredning rörande den förebyggande mödra- och barnavården framhålles bland annat, att provinsialläkardistriktens antal bör utökas för att nå önskad effektivitet på landsbygden, och vidare att läkarna böra anordna filialer i distriktet, d. v. s. mottagningar å andra platser än stationsorten, för att nå befolkningen inom distriktens perifera delar. Första förutsättningen för att dylika mottagningar skola komma till stånd är givetvis, att läkares resor till filialen betalas. Svårigheten att ordna detta har många gånger utgjort hinder för filials anordnande.

¹ Tryckt i Social-medicinsk tidskrift årg. 1942, sid. 22 ff.

Även om filialer anordnas, blir avståndet till läkarmottagningarna ofta stort, särskilt i landets nordliga, glest bebyggda trakter. Gruppresor av mödrar och barn till läkaren hava därför på många ställen anordnats för att ekonomiskt möjliggöra för dessa att komma till läkaren. Bidrag till sådana resor hava skänkts av barnavårdsnämnder, privata föreningar, röda korset m. fl.

Ett statligt understöd på detta område för att underlätta för landsbygdens befolkning att utnyttja den statligt organiserade hälsokontrollen, skulle sannolikt i hög grad befördra den önskvärda utvecklingen, att allt flera mödrar och barn komme under läkarkontroll. Den gjorda utredningen visar, att ett mycket stort antal mödrar och barn i landets nordliga delar aldrig varit hos läkaren, utan deras enda kontakt med mödra- och barnavårdsstationen har varit sköterskans hembesök.

Medicinalstyrelsen vill emellertid ej underlåta att påpeka, att vissa risker, särskilt för barnen, äro förenade med dessa gruppresor. Medicinalstyrelsen har sig således bekant, att det förekommer, att i samma bussar till läkaren, som spädbarnen medfölja, resa även människor med allehanda sjukdomar, således också olika s. k. förkylningssjukdomar, samt till och med tuberkulösa patienter till dispensärmottagningar. Denna sammanblandning är ytterst olämplig och ägnad att allvarligt skada det hälsovårdande arbetet bland barnen genom de risker, för vilka dessa utsättas under resorna.

Man måste komma därhän, att de blivande mödrarna och barnen, som besöka mottagningarna för kontroll av sin hälsa, därvid så långt möjligt är icke utsättas för några infektionsrisker. För deras skull bör helst särskilda gruppresor anordnas, med vilka inga andra personer få medfölja. Endast genom dylika stränga bestämmelser torde kunna skapas säkra garantier för, att mödrarna och barnen ej utsättas för onödiga och farliga risker. Det torde annars vara bättre, att barnen stanna hemma och underlåta besök hos läkaren än pressas samman i en buss med t. ex. patienter till dispensärmottagningen.

Medicinalstyrelsen vill påpeka, att ett statsbidrag för resor för mödrar och barn samt läkare till mottagningscentraler, om därför tillämpades ovan angivna stränga bestämmelser, skulle tjäna ett mycket viktigt medicinskt önskemål att förhindra att mödrar och barn utsättas för smittorisk. Under sådana förutsättningar vill medicinalstyrelsen för sin del livligt instämma i motionens syfte.

Angående de ekonomiska kalkylerna får medicinalstyrelsen endast framhålla, att om samma grundprinciper antagas, som gälla sköterskans nuvarande hembesök hos spädbarnen, torde statens utgifter icke komma att överstiga utan sannolikt avsevärt understiga det belopp, motionärerna angiva. Det är dock svårt att med visshet yttra sig härom.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören J. Axel Höjer, medicinalrådet John Byttner samt föredraganden i mödra- och barnavård docenten Justus Ström, föredragande.

Stockholm den 25 februari 1942.

Underdånigst

J. AXEL HÖJER.

JUSTUS STRÖM.

/ Peder Grönvall.

Till Statsutskottet.

Genom remiss den 13 februari 1942 har Statsutskottet hemställt, att Svenska landstingsförbundet ville snarast möjligt avgiva yttrande över en inom andra kammaren av herr Pettersson i Dahl m. fl. väckt motion (II: 218) angående utredning om bidrag till täckande av kostnaderna för mödrars och barns samt läkares resor till mottagningscentraler inom den förebyggande mödra- och barnavården. Med anledning härav får förbundets styrelse vördsamt anföra följande.

Enligt nu gällande grunder lämnar staten bidrag till kostnaderna för de resor, som läkare och sjuksköterskor inom den förebyggande mödra- och barnavården företaga för hembesök hos spädbarn. Däremot få vederbörande själva bestrida kostnaderna för sina resor till centraler och stationer. Särskilt för obemedlade och mindre bemedlade personer, som bo mera avlägset från mottagningslokalerna, måste dessa resekostnader bliva betungande och torde ha medfört, att just de barn, som bäst behöva tillsyn och vård, icke erhållit sådan i den utsträckning, som varit erforderlig och önskvärd. I nuvarande situation med rådande knapphet på livsmedel måste en regelbunden uppsikt över de späda barnen anses mera påkallad än eljest. Styrelsen finner därför det i motionerna framförda önskemålet om bidrag från det allmänna till täckande av berörda resekostnader värt allt beaktande.

Då staten, som ovan nämnts, åtagit sig att lämna bidrag till resekostnaderna för hembesök, synes det naturligt, att statligt bidrag får utgå även till mödrars och barns samt läkares resor till mottagningslokalerna. Därest såsom i motionen framhålles, dessa resor organiseras gruppvis, torde kostnaderna kunna hållas inom relativt snäva gränser.

Ett spörsmål, som i detta sammanhang måste beaktas är, om statligt bidrag skall utgå oavsett vederbörandes ekonomiska ställning. Vid beviljande av statsbidrag till resor till vissa vårdanstalter, vanförestalter m. fl., har som regel statsbidraget begränsats till att avse obemedlade och mindre bemedlade, och det kan ifrågasättas att samma begränsning tillämpas i förevarande fall. Å andra sidan är den förebyggande mödra- och barnavården avgiftsfri för alla och skulle samma princip följas beträffande nu ifrågasatta resebidrag skulle dessa utgå, oavsett vederbörandes ekonomiska förhållanden. Styrelsen har icke ansett sig nu kunna taga ställning till förevarande fråga, utan denna torde få närmare övervägas vid en blivande utredning i ärendet.

Stockholm den 4 mars 1942.

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

ERIK FAST.

/ Ivar Dahlgren.